

Az anonim kommentelés aktuális jogi megítélése az Emberi Jogok Európai Bírósága és az ausztrál legfelső bíróság gyakorlata alapján

GOSZTONYI GERGELY* – HUSZÁR DANIELLA**

„Az anonimitás pajzs a többség zsarnoksága ellen.”¹

2019-ben John Steedman, a WPP ausztrál médiavállalat vezérigazgatója egy véleménycikkében így fogalmazott: „A névtelen trollkodás nem új jelenség. Azonban az online kommunikációnak ez a csúnya oldala elérte a fordulópontot, és cselekednünk kell. Ezek a hozzászólások a nyilvános viták gyáva csapásai, és a névtelen kommentelés lehetősége egyszerűen pajzsként szolgál az elfogadhatatlan viselkedéshez. Ennek egyszerűen véget kell vetni.”² Válaszcikkében Amber Robinson, a Quiip marketingigazgatója pont ellenétes álláspontot foglalt el: „Az algoritmusok által kiszolgált online hírek tengerében a nagyszerű közösségek teszik az internetet olyan helyé, amelyet érdemes meglátogatni – és maradni. És ezek a közösségek magukban foglalhatják a névtelen kommenteket is.”³ De miért lángolt fel a vita néhány évvel ezelőtt Ausztráliában, és mi a kérdéssel kapcsolatos mai jogi álláspont Ausztráliában és egy másik joghatóság alatt, Európában, 2021-ben?

1. A névtelen véleménynyilvánítás

Az anonim véleménynyilvánítás az internet kezdeteitől létezik. Az első időszakban sokan gondolták – a kiberlibertarizmus⁴ szoros összefüggésben –, hogy ez „a világháló természetének és szabadságának lényegéből fakad”,⁵ és lehetővé teszi a vélemény szabad elmondását olyan esetekben is, amikor valamiféle retorziótól kellene tartani. Az évek múlásával azonban egyre többen

* Habilitált egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

** PhD-hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

¹ McIntyre v. Ohio Elections Commission, 514 US 334 (1995).

² John STEEDMAN: It's time for publishers to stamp out anonymous trolling, the coward punches of public debate. *Mumbrella*, 2019. június 26., <https://bit.ly/3fQPV9C>.

³ Amber ROBINSON: Banning anonymous comments won't make the internet better. *Mumbrella*, 2019. július 1., <https://bit.ly/3fLEosh>.

⁴ ZANATHY Anna: „Kiberjog” vagy netikett: az internet szabályozására vonatkozó jogtörténeti elméletek. *Joghírtó-ria*, 2021/1–2., 44.

⁵ Vincenzo ZENO-ZENCOVICH: Anonim véleménynyilvánítás az interneten. *In Medias Res*, 2014/2., 290.

vélték úgy, hogy az interneten, „mint bármely más nyilvános fórumon, az anonimitás csupán a főszabály alóli kivételként jelenhet meg”.⁶

A web 2.0 számos szabályozási kérdést vet fel, amelyek közül a jelen tanulmány az olyan tartalmak jogi helyzetével foglalkozik, amelyeket a felhasználók a hagyományos tartalomszolgáltatók által nyilvánosságra hozott tartalmakhoz fűznek, jellemzően komment formájában. Ezek – főszabály szerint – szerkesztőségi ellenőrzés és hozzájárulás nélkül kerülnek nyilvánosságra,⁷ és legtöbbször hozzájárulnak az internetes vitakultúra fejlődéséhez, a széles rétegeket érdeklő kérdések közös megvitatásához, azaz a demokratikus társadalom normális működéséhez. Lawrence Lessig fogalmazta meg alaptételként, hogy „az internetes protokoll nem követeli meg, hogy [...] hitelesítsük magunkat, mielőtt használnánk az internetet”.⁸ Azaz sokan nem a technológiai, hanem inkább a társadalmi és a jogi szokások miatt kényszerülnek az azonosíthatóságra.⁹

Napjaink demokratikus társadalmi és az egyén szabadságának és a társadalom védelmének egyensúlyán alapulnak. Védelemre méltó érték, hogy a magánszemélyek – ha úgy látják jónak – ne fedjék fel a személyazonosságukat, aminek az irodalomban, a zenében vagy akár a politikai szövegek kiadása terén több évszázados hagyománya van.¹⁰ Ugyanez az internetre is vonatkoztatható: a jogi főszabály szerint az internetes felhasználók mindaddig titokban tarthatják személyazonosságukat, amíg mások jogait nem sértik. Az anonim szóolás „*per se* nem tiltható”.¹¹ Nicolo Zingales három névtelenségi típust tételez: a platformanonimitást (a felhasználó álnevet használ), az ügyfélanonimitást (a szolgáltató számára nem fedhető fel a felhasználó személyazonossága, például VPN-en, webes proxyn vagy egy regisztrációt nem igénylő nyilvános wifin keresztül), valamint az állampolgári anonimitást (a jog által leginkább védett típus, és az önkényes beavatkozástól védi az állampolgárokat).¹² Zingales úgy véli, hogy a három típus egyszerre jelentené a valódi anonimitást, ám a három egyidejű megkerülése szinte lehetetlen feladat.

Ma is biztos állíthatjuk, hogy az internetes névtelenség oka nem pusztán a rosszhiszemű, felelősség alól kibújó hozzáállásban keresendő, hiszen szerte a világon sokan joggal tarthatnak a „politikai vagy gazdasági megtorlástól, zaklatástól vagy akár életveszélyes fenyegetéstől”.¹³ Elég csak a közérdekű bejelentőkre (*whistleblowers*) utalni,¹⁴ hiszen „a névtelenség nélkül a befolyásos emberek hazugságai közül néhányat nem lehetne ellenőrizni”.¹⁵ Ugyanígy említhető a világban egyre növekvő számú állami (és nem állami) megfigyelőeszköz, amelyek – nem csupán az

⁶ Uo.

⁷ NAGY Krisztina: A véleménynyilvánítás szabadsága és a kommentek. *JTtBlog*, 2016. április 25., <https://bit.ly/3NR3nqA>.

⁸ Lawrence LESSIG: *Code 2.0*. New York, Basic Books, 2006, 35.

⁹ Nicolo ZINGALES: Virtues and perils of anonymity. 5(3) *JIPITEC* (2014) 155.

¹⁰ NÉMETH Zoltán: Álnév és névtelenség a kultúrában, a művészetekben és az irodalomban. *Palócföld*, 2015/6., 34–38.

¹¹ ZENO-ZENCOVICH i. m. (5. lj.) 295.

¹² ZINGALES i. m. (9. lj.) 156.

¹³ <https://bit.ly/3Ei2W5v>.

¹⁴ Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression, 2013, UN Doc A/HRC/23/40, 79.

¹⁵ Jillian C. YORK: The right to anonymity is vital to free expression: Now and always. *EFF*, 2020. március 25., <https://bit.ly/3DVQcjF>.

autoriter államokban¹⁶ – az állampolgárok egyre több és több adatát kívánják megismerni, majd a profilalkotás finomodó technikájával kereskedelmileg kiszolgálni vagy politikailag elnyomni.¹⁷ Ahogy Owen Jones fogalmaz: „számos jogszerű oka lehet annak, hogy egy polgár miért nem érzi magát kényelmesen, ha saját személyazonossága alatt teszi közzé véleményét vagy oszt meg információkat.”¹⁸

Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a bűnmegelőzés és a bűnüldözés kapcsán szélesebb körű mérlegelési jogai vannak az államnak, így például amikor a felhasználói kommentek jogsértők. A kapcsolódó felelősségi jogi kérdés az, hogy felelős-e, és ha igen, milyen mértékben az a közvetítő szolgáltató, amelyik jellemzően a tárhelyet biztosítja, továbbá felelős-e az a szervezet, amely a kommentelhető tartalmat létrehozta. Mindezek mellett természetesen az eredeti komment szerzője felelősségének fennállását is érdemes vizsgálni. Vincenzo Zeno-Zencovich ezeket összefoglalóan felelősséget fel nem vető (*non-liability*), személyes felelősséget felvető (*personal liability*) és helyettes, harmadik fél általi felelősséget felvető (*vicarious, third person liability*) kérdésekként összegzi.¹⁹

2. Az anonim online hozzászólások megítélése az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatában

Ha az európai joggyakorlat egységesítését nem is reális elvárni, „az egységes európai megközelítés kialakulásában kiemelkedő szerepe van az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) gyakorlatának.”²⁰ A vizsgált téma kapcsán így érdemes kitérni az EJEB két kulcsdöntésére, amelyek – pár kisebb különbségtől eltekintve – ugyanarra a következetes jogi álláspontra helyezkedtek.

2.1. Delfi AS kontra Észtország²¹

Az első mérőföldkőnek számító eset a Delfi nevű észt online hírportálé volt, amelynek felületén névtelenül, anonim módon is kommentelhettek a felhasználók.²² Néhány ilyen megjegyzés vitatottnak, olykor sértőnek, sőt rágalmazó jellegűnek bizonyult.²³ A portálnak volt beépített tar-

¹⁶ Gergely GOSZTONYI: Special models of internet and content regulation in China and Russia. *ELTE Law Journal*, 2021/2., 86–99.

¹⁷ Laura GARCIA VARGA: Do they want to regulate online profiling? 15(1) *Canadian Journal of Law and Technology* (2017) 69–84.

¹⁸ Owen JONES: Banning anonymous social media accounts would only stifle free speech and democracy. *The Guardian*, 2021. október 25., <https://bit.ly/3EgWfAA>.

¹⁹ ZENO-ZENCOVICH i. m. (5. lj.) 301.

²⁰ BARTÓKI-GÖNCZY Balázs – KOLTAY András – PAPP János Tamás – SORBÁN Kinga: Általános kérdések – Áttekintés. In CZÉKMANN Zsolt – BARZÓ Tímea – CSÁK Csilla (szerk.): „Gondolatok közttere.” *A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő kihívásai és szabályozása az egyes államokban*. Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2021, 33.

²¹ Delfi AS v. Estonia, no. 64569/09, 2015. június 16-i ítélet.

²² DEÁK Izabella: Ki felel a kommentekért? A Delfi AS kontra Észtország-ügy. *Közjogi Szemle*, 2015/3., 56–59.

²³ Emmanuel DERIEUX: Responsabilité d'un portail d'actualités du fait de commentaires diffamatoires postés par des internautes. *Revue Lamy droit de l'immatériel*. 118 (2015) 26–29.

talomszűrője, amely bizonyos szavak használata esetén törölte a kommenteket, és a megjegyzések eltávolításának egyetlen másik módja az volt, ha egy másik olvasó nem megfelelőnek jelölte meg azokat, és megvárta a Delfi döntését. A portál néhány megjegyzést a saját felülvizsgálata alapján eltávolított ugyan, de ilyet csak nagyon ritkán tett. Egy 2006-ban közzétett cikkhez érkezett 185 hozzászólásból mintegy húsz kommentet fenyegetőnek vagy sértőnek találtak az érintettek. A bejelentés után a portál letörölte a tartalmakat, de a kért kártérítés fizetését visszautasította, így hosszú bírósági eljárás után az ügy az EJEB elé került.²⁴

Az EJEB ítéletében az internetes kommunikáció szabadságára és az annak korlátaira vonatkozó alapelveit fejtette ki, és az online hírportálok felelősségének, valamint a felhasználók szabad és anonim véleménynyilvánításának kérdését vizsgálta. Az EJEB döntésében az Európa Tanács, az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) és az Európai Unió (EU) jogi aktusainak releváns rendelkezéseit is ismertette,²⁵ így többek között az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 2003. május 28-án elfogadott, az internetes kommunikáció szabadságáról szóló nyilatkozatot is,²⁶ amely meghatározta az anonimitás elvét. A nyilatkozat értelmében az online megfigyelés elleni védelem biztosítása, valamint az információk és az eszmék szabad kifejezésének elősegítése érdekében a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk az internetfelhasználók azon akaratát, hogy nem kívánják felfedni személyazonosságukat.²⁷

Az EJEB úgy ítélte meg, hogy Észtország nem sértette meg az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) 10. cikkét, amikor megállapította a Delfi felelősségét a cikkei mellé feltöltött kommentek alapján. Az ügyben a Kamara és a Nagykamara is négy szempontot vizsgált,²⁸ és az eljárás végén egyértelműen igazoltnak látta, hogy a jogellenes kommentek elérték a gyűlöletbeszéd szintjét, és ennek alátámasztására nem tartott szükségesnek sem nyelvi, sem jogi külön ellenőrzést.²⁹ Az EJEB az eredeti kommentelő felelősségét nem vizsgálta, de megállapította, hogy a sérelmet szenvedett fél saját döntése alapján perelhetette volna akár a szolgáltatót, akár az eredeti komment – jelen esetben névtelen – szerzőjét. Ahogy Nádori Péter megjegyzi, az EJEB »fontos értéknek« minősítette az internetes anonimitást, azonban – esetjogi hivatkozással³⁰ – azonnal relativizálta is a kijelentést. Eszerint ezt az értéket csak »más jogokkal és érdekekkel« kiegyensúlyozva lehet érvényesíteni.³¹

Az EJEB ítéletében megjegyezte, hogy az anonimitás különböző fokait különböztethetjük meg az interneten, hiszen egy felhasználó lehet névtelen akár a szélesebb nyilvánosság számára,

²⁴ NÁDORI Péter: Delfi AS v. Észtország: strasbourgi döntés a névtelen kommentekért viselt szolgáltatói felelősségről. *Infokommunikáció és Jog*, 56 (2013) 131–140.

²⁵ Delfi AS v. Estonia (21. lj.) [44]–[57].

²⁶ Declaration on Freedom of Communication on the Internet (Adopted by the Committee of Ministers on 28 May 2003 at the 840th meeting of the Ministers' Deputies), <https://bit.ly/3NUTiW>.

²⁷ Uo., Principle 7: Anonymity.

²⁸ GOSZTONYI Gergely: *Cenzúra Arisztoteléstől a Facebookig. A közösségi média tartalomszabályozási gyakorlatának komplexitása*. Budapest, Gondolat, 2022, 187.

²⁹ Frédéric KRENC – Sébastien van DROOGHENROECK: Chronique de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme. 134(39) *Journal des tribunaux* (2015) 821.

³⁰ K.U. v. Finland, no. 2872/02, 2008. december 2-i ítélet [49].

³¹ NÁDORI Péter: Úton a tömeges internetes szólás jogi megítélésének új megközelítése felé. A strasbourgi Nagykamara ítélete a Delfi-ügyben. *In Medias Res*, 2019/2., 350.

míg eközben a szolgáltató által azonosítható egy fiók vagy a kapcsolattartási adatok révén. Egy szolgáltató ugyanakkor lehetővé teheti a felhasználók számára a szinte teljes anonimitást is, amely esetben a felhasználóknak egyáltalán nem kell azonosítaniuk magukat, és csak – korlátozott mértékben – az internet-hozzáférési szolgáltatók által megőrzött adatokon keresztül követhetők nyomon. Az ilyen információk felhasználása az EJEE 8. cikke hatálya alá tartozhat,³² szigorú feltételekhez van kötve, és kiadásukhoz általában a nyomozó hatóságok rendelkezése szükséges – így bizonyos esetekben az elkövetők azonosítása és büntetőeljárás alá vonása válhat szükségessé.³³

Az EJEB azt is kifejtette, hogy az anonimitás régóta a megtorlások és a nem kívánt figyelem elkerülésének eszközeként szolgál, ebből kifolyólag képes elősegíteni a gondolatok és az információ szabad áramlását, különösképpen az interneten.³⁴ Ugyanakkor az információk interneten történő terjesztésének egyszerűsége, terjedelme, gyorsasága, valamint a már nyilvánosságra hozott információk állandósága a hagyományos médiához képest jelentősen súlyosbíthatja a jogellenes hozzászólások hatásait.³⁵ Az anonimitáshoz való jog éppen ezért nem abszolút, így a tagállamok a nemzeti joggal, az EJEE-vel, valamint az igazságszolgáltatásra és a rendőrségre vonatkozó egyéb nemzetközi megállapodásokkal összhangban intézkedéseket tehetnek a bűncselekményekért felelős személyek felkutatása érdekében,³⁶ valamint mérlegelhetik a felhasználók személyazonosságának felfedését.³⁷

2.2. Standard Verlagsgesellschaft mbH kontra Ausztria (no. 3)³⁸

Az EJEB következő ítélete 2021. december 7-én született meg a Standard Verlagsgesellschaft mbH kontra Ausztria ügyben, amelyben ismét megvizsgálta a felhasználók anonimitásának kérdését. Az ügy egyes aspektusai a Delfi-ügyéhez hasonlónak tűnnek, hiszen a kérelmező mindkét esetben egy hírportál volt, amely cikkeket publikált és nyilvános vitákhoz biztosított hozzászólási lehetőséget. A Delfi-ügyben azonban a felperes a hírportál ellen indított eljárást az állítólagosan becsületsértő megjegyzések miatt, míg a Standard esetében kifejezetten a névtelen kommentelők felhasználói adataihoz való hozzáférésre formáltak igényt.

Az ügy kérelmezője, a bécsi székhelyű médiavállalkozás, a nyomtatott és online változatban is megjelenő *Der Standard* című újság tulajdonosa és kiadója, valamint a derStandard.at online hírportál üzemeltetője volt. A hírportál a szerkesztőség által hozzárendelt cikkeket és

³² Benedik v. Slovenia, no. 62357/14, 2014. szeptember 10-i ítélet [107]–[108]; Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights: Right to respect for private and family life, home and correspondence, <https://bit.ly/3hrJ1rY>, 45.

³³ Delfi AS v. Estonia (21. lj.) [148].

³⁴ Az anonimitás más internetes perspektíváiról lásd még Pihl v. Sweden, no. 74742/14, 2017. február 7-i ítélet; Magyar Kétfarkú Kutya Párt v. Hungary, no. 201/17, 2020. január 20-i ítélet; Breyer v. Germany, no. 50001/12, 2020. január 20-i ítélet.

³⁵ Delfi AS v. Estonia (21. lj.) [148]; C-131/12. Google Spain and Google.

³⁶ Declaration on Freedom of Communication on the Internet (26. lj.).

³⁷ Delfi AS v. Estonia (21. lj.) [44].

³⁸ Standard Verlagsgesellschaft mbH v. Austria (No. 3), no. 39378/15, 2021. december 7-i ítélet.

azokhoz kapcsolódó vitafórumokat tartalmaz, és minden egyes cikk végén hozzászólásra hívja fel a regisztrált felhasználókat.³⁹ A regisztráció során a felhasználóknak meg kell adniuk a nevüket és az e-mail-címüket, valamint opcionálisan a postai címüket. A weboldal ugyanakkor egyértelművé tette, hogy ezek az információk nem kerülnek nyilvánosságra, és a kérelmező vállalat csak akkor adja ki azokat, ha azt törvény írja elő.⁴⁰

A portál a leírás szerint platformot biztosít az élénk és érdekes párbeszédhez, ugyanakkor figyelmeztet rá, hogy a felhasználók felelősek és felelősségre vonhatók a hozzászólásaikért. A vitafórumokat a portál a saját közösségi irányelvei alapján részben moderálja:⁴¹ egy automatikus kulcsszóellenőrző minden felhasználói hozzászólást átvizsgál még a portálon való közzététel előtt. A rendszer által problémásnak talált megjegyzés egyedi felülvizsgálat tárgyát képezi – a vállalat szerint a moderátorok naponta akár hatezer felhasználói hozzászólást is felülvizsgálhatnak.⁴²

A portálon 2012-ben jelent meg egy, többek között a Freiheitlichen in Kärnten (FPK) regionális politikai párt egyik vezetőjéről szóló cikk, amelyhez több mint 1600 felhasználói hozzászólás érkezett. Néhány komment kapcsán az FPK vezetője kérte a Standardtól a hozzászólások törlését, valamint a felhasználók adatainak átadását. A kérelmező vállalat törölte a megjegyzéseket, de az adatok közlését megtagadta.⁴³ A következő évben a Freiheitliche Partei Österreichs főtítkárával jelent meg egy interjú a weboldalon, amely miatt ismét a kommentek eltávolítását és a felhasználói adatok közzétételét követelték a hírportáltól – az pedig ebben az esetben is megtagadta az adatok átadását.⁴⁴

A két politikus külön eljárásban kezdeményezte a társaság kötelezését a felhasználói adatok nyilvánosságra hozatalára annak érdekében, hogy polgári és büntetőeljárást indíthassanak a kommentelők ellen. Az osztrák legfelső bíróság mindkét ügyben elrendelte a felhasználói adatok átadását a felpereseknek, megállapítva, hogy nem állt fenn újságírói tevékenységgel való összefüggés, ezáltal nem történt jogellenes beavatkozás a kérelmező társaság sajtószabadsághoz való jogába sem az EJEE 10. cikke, sem pedig az osztrák médiatörvény 31. §-a alapján.⁴⁵ A Standard végül – a nemzeti perorvoslati lehetőségeket kimerítve – az EJEE 10. cikkére hivatkozva az EJEB-hez fordult. Bár a felperes érvelése alapján a kérelmet az EJEB-nek nem szabadna befogadnia nyilvánvaló megalapozatlanság (*manifestly ill-founded*) miatt, az EJEB megállapította, hogy „a kérelem az EJEE értelmében súlyos ténybeli és jogi kérdéseket vet fel”,⁴⁶ így befogadta azt.

Az EJEB előtt a kérelmező társaság azzal érvelt, hogy a szóban forgó felhasználói adatok újságírói forrásnak minősülnek, így ugyanúgy a szerkesztői titoktartás védelme alatt állnak, mint az olvasói levelek szerzőinek adatai. A Standard azt is állította, hogy a nemzeti bíróságok

³⁹ Uo. [5].

⁴⁰ Uo. [7].

⁴¹ Dirk VORHOOF: European Court of Human Rights: Standard Verlagsgesellschaft mbH v. Austria (No. 3). *IRIS*, 2022/2., 1.

⁴² Standard Verlagsgesellschaft mbH v. Austria (38. lj.) [12].

⁴³ Uo. [17].

⁴⁴ ECtHR: Order to disclose personal data of newspaper's forum users breaches freedom of expression. *EU Law Live*, 2021. december 8.

⁴⁵ Standard Verlagsgesellschaft mbH v. Austria (38. lj.) [27], [32].

⁴⁶ Uo. [52].

nem vették figyelembe a megjegyzések sajátos körülményeit, így tévesen rágalmazásnak minősítették, pedig azok valójában megengedett értékítéletek. Ezen túlmenően a nemzeti bíróságok nem mérlegelték az egymással versengő jogokat sem, ahogyan azt az EJEB korábbi ítélkezési gyakorlat megkövetelte volna.⁴⁷

Az alperes osztrák kormány álláspontja szerint nem állt fenn kellő kapcsolat a megjegyzések közzététele és a kérelmező társaság újságírói tevékenysége között, ezért a társaság nem hivatkozhatott a szerkesztői titoktartáshoz való jogára. Az a tény, hogy a tárhelyszolgáltató a hozzászólásokat egy szoftverprogramon keresztül kulcsszavak alapján szűrte, majd ezeket a hozzászólásokat egyedileg felülvizsgálta, nem jelentette azt, hogy a tárhelyszolgáltató tevékenysége újságírói jellegű volt. A Standard a honlapján vitafórumot kínáló tárhelyszolgáltatóként betöltött szerepe különbözött a cikkek kiadójaként betöltött szerepétől: kiadóként teljes felelősséget kellett vállalnia a cikkeiért, ezzel szemben tárhelyszolgáltatóként élvezte a felelősségmentességet.

Az EJEB szerint a véleménynyilvánítás szabadságára és az újságírói források védelmére vonatkozó alapelvek már jól kirajzolódnak a korábbi ítélkezési gyakorlatából,⁴⁸ és értelmezésében az újságírói forrás fogalmának megfelel „minden olyan személy, aki információt szolgáltat egy újságírónak”.⁴⁹ Ezzel összefüggésben kifejtette, hogy mivel az ügyben a hozzászólók a nyilvánossághoz szóltak, nem pedig egy újságíróhoz, nem tekinthetők újságírói forrásnak, azonban a kérelmező társaság által közzétett cikkek és az e cikkekhez fűzött kommentárok vitathatatlanul kapcsolódnak egymáshoz. Az EJEB szerint a Standard általános funkciója a sajtószabadság által védett, közérdekű témákról szóló nyílt vita előmozdítása és gondolatok terjesztése, akárcsak a Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete és Index.hu Zrt. ügyben.⁵⁰

Az EJEB érvelése szerint a felhasználói adatok felfedésére kötelezés dermesztő hatást (*chilling effect*) gyakorolna a vitára,⁵¹ így közvetve érinti a kérelmező társaságnak mint médiavállalatnak a sajtószabadsághoz való jogát is. Az EJEB kifejtette, hogy az EJEE nem biztosít abszolút jogot az online anonimitáshoz, és megismételte a Delfi-ügyben kimondottakat, miszerint az anonimitás alkalmas a vélemények, eszmék és információk szabad áramlásának előmozdítására, többek között az interneten is. De azt is megjegyezte, hogy ez az anonimitás nem lenne hatékony, ha a kérelmező társaság nem tudná azt saját eszközeivel megvédeni,⁵² így annak feloldása beavatkozik a kérelmező sajtószabadsághoz való jogába.

⁴⁷ Meri BAGHDASARYAN: Standard Verlagsgesellschaft mbH v. Austria (No. 3): Is the ECtHR standing up for anonymous speech online? *Strasbourg Observer*, 2022. január 25., <https://bit.ly/3FYwWV9>.

⁴⁸ Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands, no. 38224/03, 2010. szeptember 14-i ítélet [50]–[51]; Goodwin v. the United Kingdom, no. 17488/90, 1996. március 27-i ítélet [39].

⁴⁹ Standard Verlagsgesellschaft mbH v. Austria (38. lj.) [65].

⁵⁰ Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt. v. Hungary, no. 22947/13, 2016. február 2-i ítélet [61].

⁵¹ Laurent PECH: *The concept of chilling effect: Its untapped potential to better protect democracy, the rule of law, and fundamental rights in the EU*. Brussels, Open Society European Policy Institute, 2021; Trine BAUMBACH: Chilling effect as a European Court of Human Rights' concept in media law cases. 6(1) *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice* (2018) 92–114.; Judith TOWNEND: Freedom of expression and the chilling effect. In Howard TUMBER – Silvio WAISBORD (szerk.): *The Routledge Companion to Media and Human Rights*. New York, Routledge, 2017, 73–82.; Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression. 2011, UN Doc A/HRC/17/27, 26., 28.

⁵² Standard Verlagsgesellschaft mbH v. Austria (38. lj.) [78].

Az EJEB döntésében rámutatott, hogy a szóban forgó megjegyzések nem minősültek sem gyűlöletbeszédnek, sem erőszakra való felbujtásnak, csupán két politikusról és politikai pártjaikról szóltak egy közérdekű politikai vitában. Ebből adódóan a nemzeti bíróságok feladata az lett volna, hogy az egymással versengő érdekeket kiegyensúlyozza, és az – EJEB gyakorlatában is gyakran hivatkozott – Von Hannover kontra Németország (No. 2)⁵³ és az Axel Springer AG kontra Németország ügyben⁵⁴ is vizsgált szempontokat mérlegelje. Ez azonban a jelen ügyben nem valósult meg, mivel az osztrák legfelső bíróság nem indokolta meg, hogy a politikusok érdekei miért lennének fontosabbak, mint a kérelmezőnek a felhasználók személyazonossága titokban tartásához fűződő érdekei.

Az EJEB megerősítette korábbi álláspontját, mely szerint a sajtószabadság az egyik legjobb eszközt biztosítja ahhoz, hogy a szélesebb nyilvánosság megismerhesse a politikai vezetők eszméit és hozzáállását és véleményt formálhasson arról,⁵⁵ ennek megfelelően az elfogadható kritika határai tágabbak egy politikus tekintetében, mint egy magánszemélynél.⁵⁶ Az EJEB ezért összességében úgy ítélte meg, hogy a nemzeti bíróságok elmulasztották a szóban forgó jogok mérlegelését, és nem indokolták kellőképpen a Standard jogaiba való beavatkozást sem. Emiatt az osztrák bírósági döntések nem feleltek meg a szükségesség elvart követelményének,⁵⁷ ezzel pedig megsértették az EJEE 10. cikkét, vagyis a véleménynyilvánítás szabadságát.⁵⁸

A döntés fő érdekessége, hogy – a Delfi-üggyel ellentétben – itt nem csupán tárhelyszolgáltatóként került vizsgálat alá a kérelmező, mivel az EJEB álláspontja szerint kapcsolat állt fent a hírportálján történő legalább részleges moderálása és a cikkek közzététele során folytatott médiatevékenységei között.⁵⁹ Az EJEB így a Standard fő tevékenységének újságírói jellegét figyelembe véve egy új, hibrid kategóriát hozott létre az olyan szolgáltatók számára, amelyek újságírói tevékenységet is folytatnak amellet, hogy moderált fórumot biztosítanak a nyilvános hozzászólásokhoz.⁶⁰ Az EJEB ugyanakkor a szóban forgó ügyben nem nyújtott iránymutatást arra vonatkozóan, hogy a szolgáltatók e kategóriájának milyen szerepet kell vállalniuk az EJEE 10. cikkének védelmében.

3. Az ausztrál Voller-ügy

Egy másik típusú jogrendszerben, Ausztráliában is hasonló jogi kérdés került 2021-ben a legfőbb bírói testület elé, ám az homlokegyenest ellentétes álláspontra jutott, ugyanis az ausztrál legfelső bíróság megerősítette az alsóbb fokú bíróságok döntéseit, melyek szerint a médiavállalatok felelősek a harmadik féltől származó – akár névvel vállalt, akár névtelen – kommentekért.

⁵³ Von Hannover v. Germany (No. 2), no. 40660/08 és 60641/08, 2012. február 7-i ítélet [109]–[113].

⁵⁴ Axel Springer AG v. Germany, no. 39954/08, 2012. február 7-i ítélet [90]–[95].

⁵⁵ „[H]ogy igazságosan és helyesen értékelhessék azok szavahihetőségét.” ZENO-ZENCOVICH i. m. (5. lj.) 296.

⁵⁶ Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France, no. 40454/07, 2015. november 10-i ítélet [121].

⁵⁷ Jan OSTER: *Media Freedom as a Fundamental Right*. Cambridge, Cambridge University Press, 2015, 123–124.

⁵⁸ HUSZÁR Daniella: Az anonim kommentelők jogairól. *Átlátszó*, 2022. január 4., <https://bit.ly/3hftNa>.

⁵⁹ Standard Verlagsgesellschaft mbH v. Austria (38. lj.) [73].

⁶⁰ BAGHDASARYAN i. m. (47. lj.).

Az eljárást Dylan Voller, a darwini Don Dale központ egykori fogvatartottja indította, akinek történetét 2016-ban az Australian Broadcasting Corporation (ABC) *Four Corners* című műsorában mutatták be. A műsor nagy érdeklődést váltott ki, aminek következtében az állam a fiatalok fogvatartási körülményeinek vizsgálatára kényszerült. Voller három médiumot perelt be (a Nationwide Newst, a Fairfax Media Publicationst és az Australian News Channelt),⁶¹ amelyek nyilvános Facebook-oldalakat tartanak fenn híreik és tartalmaik számára. A per tárgyát az képezte, hogy harmadik fél felhasználók – névvel vállalt vagy névtelen – rágalmozó megjegyzéseket tettek e médiumok Facebook-posztjai alatt, utalva a Vollerről szóló hírekre, és azt állították, hogy bűnöző, aki másokat megerőszakolt. Voller álláspontja szerint egyrészt az állítások hamisak voltak, másrészt e médiumok nem pusztán terjesztik ezeket a hamis híreket, hanem e megjegyzések kiadóinak minősülnek, így fennáll a jogi felelősségük.

A New South Wales-i legfelső bíróság – az ausztrál és más nemzetközösségi országok joggyakorlatára támaszkodva – arra a következtetésre jutott, hogy a médiavállalatok a Facebook-oldalak fenntartásával lehetővé tették, hogy a rágalmozó megjegyzések láthatóvá váljanak, és ezzel kárt okoztak Vollernek. A bíróság álláspontja szerint a médiavállalatok a saját Facebook-oldalukra olyan tartalmakat készítettek, amelyek tartalmaztak egy linket a teljes újságcikkre, emellett figyelemfelkeltésként kép, főcím és rövid leírás is tartozott hozzájuk. A médiavállalatok adminisztrátorként közösségimédia-menedzsereket is alkalmaztak, akiknek a feladatuk a kommentek folyamatos nyomon követése volt, és megvolt a technikai lehetőségük arra, hogy ezeket elrejtsek vagy töröljék.⁶² A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy egy tartalom publikálásakor a vonatkozó ausztrál joggyakorlat⁶³ alapján „az anyag közzététele, nem pedig a tartalma az, ami a megtámadható jogellenes cselekedetet jelenti”,⁶⁴ vagyis például az, hogy „a nyilvános Facebook-oldal tulajdonosa az oldal közzétételével hozzáférést biztosít a hozzászóláshoz, és lehetővé teszi, hogy más harmadik fél felhasználók hozzáférjenek az oldalon található hozzászólásokhoz”.⁶⁵

A bíróság kiemelte, hogy a törlés és az elrejtés lehetőségével a komment közzététele annak a médiavállalatnak a kezében van, amelyik a nyilvános Facebook-oldal tulajdonosa,⁶⁶ és mivel teljes szerkesztői kontrollt gyakorolhat a kommentek felett, a felelőssége – akár a névvel vállalt, akár a névtelen – kommentekért fennáll. Konklúzióként megjegyezték, hogy az alperesek nem mentesülhetnek a felelősség alól azzal, hogy „szemet hunynak”:⁶⁷ amikor közzétették a valószínűleg rágalmozó, azaz jogellenes kommenteket, akkor aktívan elősegítették, jóváhagyták, és hozzájárultak az anyag nyilvánosságra hozatalához. Mivel az érintett médiavállalatok a Facebook-oldalukat kereskedelmi céllal működtetik,⁶⁸ és érdekeltek a minél aktívabb felhaszná-

⁶¹ Voller v. Nationwide News Pty Ltd; Voller v. Fairfax Media Publications Pty Ltd; Voller v. Australian News Channel Pty Ltd [2019] NSWSC 766.

⁶² Uo. [19].

⁶³ Dow Jones & Co Inc v. Gutnick (2002) 210 CLR 575; [2002] HCA 56.

⁶⁴ Voller (61. lj.) [98].

⁶⁵ Uo. [106].

⁶⁶ Sasha DI STPIO: Unsocial media: How third party comments on your public Facebook page can get your company in trouble. *Maddocks*, 2019. július 18., <https://bit.ly/3NYTfVZ>.

⁶⁷ Voller (61. lj.) [231].

⁶⁸ Uo. [224].

lói kommentelésben, a bíróság szerint a szólásszabadságra való hivatkozásuk nem megalapozott. Ráadásul a bíróság álláspontja szerint mindez független a kommentek névvel való vállalásától, így a médiavállalatok kiadói és szerkesztői felelőssége mindenképpen fennáll.

Az alperesek fellebbeztek az ítélet ellen, amit 2020-ban a New South Wales-i fellebbviteli bíróság elutasított.⁶⁹ A fellebbezés az 1928-as Webb kontra Bloch ügyre épült, amelyben az ausztrál legfelső bíróság kimondta, hogy a rágalmazáshoz szükséges a rágalmazó anyag közzétételéhez való hozzájárulás kimondott és egyértelmű szándéka.⁷⁰ A fellebbviteli bíróság fenntartotta a korábbi jogi értelmezést, és kimondta, hogy az alperesek „bátorították és elősegítették harmadik személyek hozzászólásait, amelyek az oldalra való felkerülést követően a Facebook-felhasználók számára általánosan hozzáférhetővé váltak, így a hozzászólások közzétéveői voltak”.⁷¹ A fellebbviteli bíróság azt is kimondta, hogy a korábbi ausztrál joggyakorlat alapján nem ritka, hogy valakit felelősségre vonjanak egy harmadik fél által elkészített anyag által közvetített rágalmazó vádak közzétételéért.⁷² Külön érdekesség, hogy az alperesek oldalán beavatkozó egyéb médiavállalatok az Amerikai Egyesült Államok kommunikációs tisztességről szóló törvényének (CDA)⁷³ 230. cikk (c) bekezdés (1) pontjára hivatkoztak,⁷⁴ amely szerint az angolszász precedensjog alapján immunitást élveznek a harmadik személy által készített tartalom kapcsán, de a fellebbviteli bíróság ezt az érvet is elutasította.⁷⁵ Andrew Hii és munkatársai megjegyezték, hogy a fenti egyesült államokbeli törvényhellyel kapcsolatos viták, valamint a Voller-ügy rávilágítanak a kommentelés megváltozott helyzetére, és „jelentős következményekkel jár a közösségi médiaplatformokra, a közösségi médiát használó vállalatokra és közösségeikre nézve”.⁷⁶

Az ügy 2021-ben jutott el az ausztrál legfelső bírósáig, amely fenntartotta a korábbi bírósági döntéseket,⁷⁷ és a Webb-, valamint a Trkulja kontra Google LLC ügyben elfoglalt jogi álláspontjától eltérve kimondta, hogy a felelősség megállapításához nem szükséges a rágalmazó anyag közzétételéhez való hozzájárulás kimondott és egyértelmű szándéka. A médiavállalatokat továbbra is a kommentek kiadóiként és szerkesztőiként tettezte, és megállapította, hogy nem csupán terjesztői funkciót látnak el.⁷⁸ A legfelső bíróság döntésében nem tartotta relevánsnak azt, hogy kisebb médiavállalatok vagy akár magánszemélyek nem lesznek képesek általános jelleggel monitorozni az oldalukra felkerült tartalmakat, hogy mentesülhessenek a felelősség

⁶⁹ Fairfax Media Publications; Nationwide News Pty Ltd; Australian News Channel Pty Ltd v. Voller [2020] NSWCA 102.

⁷⁰ Webb v. Bloch (1928) 41 CLR 331; [1928] HCA 50, [363]–[364]. A szándék szükségességét az ausztrál legfelső bíróság megerősítette 2018-ban: Trkulja v. Google LLC [2018] HCA 25.

⁷¹ Fairfax Media Publications (69. lj.) [1].

⁷² Uo. [106].

⁷³ Communications Decency Act, Pub. L. No. 104-104 (Tit. V), 110 Stat. 133 (Feb. 8, 1996).

⁷⁴ A törvény szabályozásáról részletesen lásd Gergely GOSZTONYI: Early regulation of social media liability issues in the United States and the European Union. *Jogtörténeti Szemle*, 2021. különszám, 22–23.

⁷⁵ McCabe CURWOOD: Court of Appeal confirms that media outlets are „publishers” of defamatory comments made on their Facebook pages by third parties. *Lexology*, 2020. június 2., <https://bit.ly/3G13C0h>.

⁷⁶ Andrew HII et al.: NSW Court of Appeal confirms media companies liable as publishers of defamatory Facebook comments by third parties. *gtlaw*, 2020. június 3., <https://bit.ly/3zXA14g>.

⁷⁷ Fairfax Media Publications Pty Ltd v. Voller; Nationwide News Pty Limited v. Voller; Australian News Channel Pty Ltd v. Voller [2021] HCA 27.

⁷⁸ Uo. [184].

alól.⁷⁹ Ahogy az ítélet fogalmaz: „A fellebbezők azon kísérlete, hogy a Facebook funkcióinak passzív és akaratlan áldozataként állítsák be magukat, a valóságtól elrugaszkodottnak tűnik. Mivel a fellebbezők a Facebook-funkcióból származó kereskedelmi előnyök biztosítása érdekében tettek lépéseket, viselik a jogi következményeket.”⁸⁰ Kiemelendő ugyanakkor, hogy a legfelső bíróság irrelevánsnak ítélte a kiadói felelősség megállapítása vonatkozásában azt a körülményt is,⁸¹ hogy a Facebook 2016-ban nem rendelkezett olyan mechanizmussal, amely könnyen lehetővé tette volna a médiavállalatok számára nagy volumenben letiltani vagy előzetesen moderálni kommenteket, hiszen ehhez emberi közreműködést kellett alkalmazniuk.⁸²

Ahogy a fellebbviteli bíróság korábban, a legfelső bíróság is megvizsgált egy precedensjogi hivatkozást: a híres „összegraffitizett fal” esetét. A kérdés az, hogy ha egy összegraffitizett fal tulajdonosának nem kell felelősséget vállalnia a falára került tartalomért, akkor az angol és a walesi fellebbviteli bíróság 2013-as döntése alapján az online tárhelyszolgáltatónak sem kell az oldalára felkerült felhasználói kommentekért.⁸³ Az ausztrál fellebbviteli bíróság ezt az érvelést elutasította arra hivatkozva, hogy míg a hipotetikus fal tulajdonosa nem játszott szerepet a közzététel elősegítésében, addig a jelen ügyben mindez nem állítható a médiavállalatokról,⁸⁴ így „ez az érvelés nem tükrözi Ausztrália szokásjogát”.⁸⁵

4. Összegzés

Az eltérő jogi kultúrák más-más válaszokat kínálnak a hasonló jogi kérdésekre. Míg az európai jogi kultúra a véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság kérdéskörébe tartozónak ítéli az akár névvel ellátott, akár névtelen kommentek esetét, addig az ausztrál bírósági gyakorlat a felelősségi oldalt hangsúlyozza. Az európai szabályozás fenntartja a kommentekért való felelősség alóli mentesülés esetét az értesítési-eltávolítási eljárás használatával,⁸⁶ Ausztráliában viszont a harmadik fél által készített tartalomért egyértelmű kiadói felelősség állapítható meg. Ugyanakkor jól látszik, hogy a kommentek kapcsán a bíróságok kisebb hangsúlyt fektetnek azok névtelen vagy névvel ellátott voltára, és inkább az azonosíthatóságot tekintik kulcskérdésnek.

Egyrészt vizsgálni szükséges – a komment névtelen voltától függetlenül – a közvetítő szolgáltatók felelősségét, másrészt ezzel összefüggésben meg kell említeni a szolgáltatók általános monitorozási kötelezettségének kérdését is. Kiemelendő, hogy míg Ausztráliában a felelősség elkerülésének útjaként az általános monitorozás látszik megfelelőnek, addig ez az eszköz Euró-

⁷⁹ Rebekah GILES: High Court ruling in Voller defamation case puts media companies firmly in firing line. *The Guardian*, 2021. szeptember 8., <https://bit.ly/3EhtG61>.

⁸⁰ Fairfax (77. lj.) [102].

⁸¹ Uo. [99].

⁸² Ma kikapcsolhatók a Facebookon a kommentek.

⁸³ Tamiz v. Google Inc Google UK Ltd [2012] EWHC 449 (QB), [38].

⁸⁴ Fairfax (77. lj.) [103].

⁸⁵ Uo. [92].

⁸⁶ Alexandre DE STREEL et al.: *Online platforms' moderation of illegal content online. Law, practices and options for reform. Study for the Committee on Internal Market and Consumer Protection, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies*. Luxembourg, European Parliament, 2020, 10.

pában tiltott⁸⁷ az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikke alapján.⁸⁸ És bár ez a monitorozási tilalom fennmarad az új DSA és DMA rendeletben is,⁸⁹ az európai szupranacionális bírói fórumok már tettek finom lépéseket az elmozdulás és a pontosítás irányába.⁹⁰

A tartalmak moderálásához a jogi megoldások mellett azok a technikai eszközök (például a szó- vagy tartalomalapú és a kollaboratív szűrők⁹¹) is hasznos segítséget kínálhatnak, amelyek képesek lehetnek bizonyos tartalmakat előzetesen láthatatlanná tenni, mind a névtelen, mind a névvel vállalt kommentek esetében. Ugyanígy fontos lépésnek tűnik a DSA- és DMA-szabályozás megbízható bejelentő (*trusted flaggers*) megoldása,⁹² vagy a Redditen 2020-ben megjelent lehetőség arra, hogy a kommenteket pozitív (*upvote*) és negatív (*downvote*) értékeléssel lehessen ellátni, így erősítve azok megjelenését anélkül, hogy a szólásszabadságba való beavatkozás elfogadhatatlan mértéket öltene.⁹³ Az azonban egyértelmű, hogy a technológia folyamatosan fejlődik, és messze még az a kifejecesedett jogi álláspont, amelyhez mind a közvetítő szolgáltatók, mind a felhasználók alakítani tudnák a viselkedésüket.

⁸⁷ Jan OSTER: *European and International Media Law*. Cambridge, Cambridge University Press, 2017, 234–236.

⁸⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”). Lásd GYETVÁN Dorina: Az általános nyomon követési kötelezettség mint a közvetítő szolgáltatók felelősségének jövője? In FAZEKAS Marianna (szerk.): *Jogi tanulmányok 2021*. Budapest, ELTE ÁJK Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2021, 299–315.

⁸⁹ Javaslat az Európai Parlament és a tanács rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacról (digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály) és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (DSA); Javaslat az Európai Parlament és a tanács rendelete a digitális ágazat vonatkozásában a megtámadható és méltányos piacokról (digitális piacokról szóló jogszabály) (DMA); Ondřej MORAVEC et al.: Digital Services Act proposal (social media regulation). *Studia Politica Slovaca*, 2021/2–3., 166–185.

⁹⁰ Lásd pl. C-18/18. Glawischnig-Piesczek; GOSZTONYI i. m. (28. lj.) 208.

⁹¹ Kinga SORBÁN: Ethical and legal implications of using AI-powered recommendation systems in streaming services. *Információs Társadalom*, 2021/2., 65–67.

⁹² Bissera ZANKOVA – Gergely GOSZTONYI: Quo vadis, European’s Union new digital regulation package? *Business and Law*, 2021/2., 76.

⁹³ Jay PETERS: Reddit is adding new real-time features, including a live upvote count. *The Verge*, 2021. december 1., <https://bit.ly/3hmC4lt>.